

суспільних інновацій [3, с. 135]. Роль освіти в умовах інформаційного суспільства особливо зростає, адже не матеріальний капітал, а інтелектуальний стає засобом виробництва. Розвиток системи освіти свідчить про розвиток суспільства. Вироблення чіткої концепції розвитку освіти, формування на основі цього культурної програми розвитку суспільства свідчить про високий розвиток цього суспільства.

Молодь – це найактивніша, наймобільніша соціальна група. На неї покладається відповідальність щодо визначення вектора суспільного розвитку [1, с. 43]. Молодь проходить етапи соціалізації через інститут освіти, а тому, саме інститут освіти формує її як особистість: з особливим набором норм і цінностей. Цей ціннісний набір у процесах подальшої соціалізації засвоюється і трансформується залежно від вимог часу і конкретних історичних умов. Саме дисфункції у сфері освіти сприяють поширенню культурних дисфункцій суспільства, спричиняють кризу в духовній сфері, аномії тощо.

Для того, щоб уникнути зазначених проблем, сформувати міцну процвітаючу спільноту, необхідно вибудувати ієрархію спільних моральних цінностей, що й стане головним елементом, який зможе поєднати наше суспільство, яке сьогодні ще дезорганізоване й дезорієнтоване. Вирішити це важливе завдання зможе інститут освіти.

Список використаних джерел

1. Андрущенко І. Творча діяльність як основа формування естетичної культури особистості // Рідна школа. - 2005. – № 8. – С. 43–45.
2. Освіта – шлях до самореалізації людини і розвитку суспільства // Соціальний захист. – 2007. – № 9. С. 7–8.
3. Чибісова Н. Формування культурної особистості – завдання сучасної освіти // Педагогіка і психологія. – 2002. – № 3. – С. 135–139.

ТВОРЧІСТЬ А. КАЩЕНКА: ІСТОРИЧНА ТА ХУДОЖНЯ ПРАВДА ПИСЬМЕННИКА

Кузьменко Вікторія

*Мелітопольський державний педагогічний
університет імені Богдана Хмельницького*

Сьогодні по-іншому переосмислюються твори українських письменників на історичну тему. Серед значної кількості митців слова, які зосереджують власну увагу на історичних подіях, слід вагоме місце належить Адріану Кащенку (1858-1921 рр.).

Художні твори А. Кащенка досліджували такі літературознавці та критики: В. Беляєв, Н. Конотопець, С. Пінчук, П. Єфремов, М. Шудря та ін. Деякі аспекти розуміння проблеми антиномії «свій – чужий» розглядали у науковій статті А. Землянська та А. Землянський [2], які акцентують увагу на розмежуванні термінів та їх трактуванні в гуманітарному дискурсі.

Працею життя Адріана Кащенка є «Оповідання про славне Військо Запорозьке низове». Автор творив його паралельно з написанням повістей та оповідань, але опублікувати спромігся тільки під кінець життя. Перше видання здійснене у 1917 році, друге – наступного, але майже весь наклад був знищений денікінцями. Третє – поліграфічно найбідніше, але не підцензурне й найбагатше за змістом, було надруковане в 1919 році.

Існує потреба у визначенні специфічності твору, ролі художнього домислу на фоні історичної достовірності. А це можна зробити, зіставляючи його з історичними працями, звертаючи увагу на ті джерела, якими користувався автор.

А. Кащенко писав свій твір тоді, коли українська історична наука неухильно піднімалася до вершин. Уже були видані багатотомними зібраннями історичні монографії М. Костомарова, основоположника нової української історіографії В. Антоновича, том за томом виходила унікальна «Історія України-Русі» М. Грушевського і набули популярності серед масового читача його однотомні історії України. А. Кащенко був добре обізнаний з «Історією запорозьких козаків» Д. Яворницького. До того ж він перебував із цим дослідником у добрих особистих взаєминах. Тож нічого дивного немає в тому, що «Оповідання про славне Військо Запорозьке низове» за своїм матеріалом стоїть найближче до праць саме цього дослідника – земляка Кащенка.

Однак твір А. Кащенка суттєво відрізняється від праць вище згаданих учених. Його слід розглядати в контексті художньо-історичної прози автора, бо тут письменник поставив спільне з нею завдання (хоч і виражене іншими засобами), яке полягає у тому, щоб не просто дати історичну інформацію, а виявити певний ідейно-емоційний вплив на читача. Свого часу Адріан писав П. Стебницькому про свою працю: «...у нас зовсім такої немає: у Яворницького тільки Стара Січ ... у Скальковського – «Нова...», а Задунайської зовсім немає. Я ж дам усі й з малюнками» [3, с. 608].

Формально «Оповідання про славне Військо Запорозьке низове» можна було б назвати історіографічною працею. А. Кащенко так само, як і інші історики, провів значні наукові дослідження, опрацював численну літературу. Проте все це було спрямоване на те, щоб створити певний образ у його історичній тривалості, внутрішній суперечливості, але й у цілісності. У «Оповіданнях...» ніщо, за винятком фактів, не запозичується в інших авторів.

Адріан Кащенко не перенасичує опис деталями, не цурається використовувати найцікавіші з них. Він завжди дбає про внутрішню драматургію своєї оповіді, що часто

розкидана в кількох місцях розділу, а то й по різних оповіданнях, вона читається з таким захопленням, наче перед нами не історична розвідка, а белетризоване, тільки без вигадки дослідження, як зауважив М. Шудря: «щось на кшталт есе» [5, с. 489].

А. Кащенко чи не єдиний з наших літераторів сміливо наслідує стиль козацьких літописів. А тому деяка безпристрасність і навіть протокольність окремих місць, так на загал невласлива вдачі письменника, пояснюється, на наш погляд, саме його орієнтацією на ці літературні зразки – насамперед літописи Самовидця та Величка, дещо менше – на літопис Грабянки. Однак і ця «загальмованість» підпорядкована публіцистичній ідеї, яку автор розгортає й у формі відвертих публіцистичних інвектив, і прямих емоційно-образних характеристик та оцінок [6].

Слід зауважити, що історична праця тісно пов'язана з біографією її творця. Його становлення як письменника й автора «Оповідань...» виникло з потреби осмислення історії Січі, яка торкнулася його свідомості своїми здобутками, і таким чином, зникнувши, продовжила себе в духовній сфері. А сталося це лише завдяки збігові певних біографічних фактів життя письменника [1, с. 8].

«Тож, маючи спокійну, мрійливу вдачу і схильність до поглибленого аналізу, – зазначає С. Пінчук, – молодий Кащенко, відштовхуючись від географічних реалій, поринав уявою у не таку вже й далеку давнину і мало-помалу відтворював у ній усю кілька сотлітню, найгероїчнішу і найважливішу сторінку історії українського народу» [4, с. 65].

«Оповідання про славне Військо Запорозьке низове» А. Кащенка – твір унікальний і за підходом до теми, і за імпульсом та стимулами до його створення. Написаний з урахуванням величезної кількості документів, у певному розумінні він й сам вже став документом.

Список використаних джерел

1. Беляев В. Україну в серці май / В. Беляев // Кащенко Адриан. З Дніпра на Дунай: Оповідання для юнацтва з часів скасування Запорозької Січі. – К. : Веселка, 1993. – С. 5 – 10.
2. Землянская А. Проблема антиномии «свой – чужой» в гуманитарном дискурсе / А. Землянская, А. Землянский // Социально-гуманитарный вестник Юга России. – 2013. – № 9. – С. 114-117.
3. Кащенко А. Зруйноване гніздо: [історичні повісті та оповідання] / А. Кащенко / післямова В.Беляєва. – К. : Основа, 1991. – 645 с.
4. Кащенко А. Зруйноване гніздо: Оповідання з минулого / А. Кащенко / публ., післямова С. Пінчука //Дзвін. – 1991. – № 8. – С. 21 – 65.
5. Шудря М. Співець козацького ордена / М. Шудря // Кащенко Адриан.

Оповідання про славне Військо Запорозьке низове. – Дніпропетровськ : Січ, 1991. – С. 482-490.

6. Юноша В. Белетрист-романтик. З приводу 60 літ народження і 35 літ літературної праці А. Кашенка / В. Юноша // Книгар. – 1918. – № 16. – С. 941 – 948.

ФОРМИ І ЗАСОБИ ТЕАТРАЛЬНО-ІГРОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ З ДІТЬМИ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Кулик Лариса

Науковий керівник: д.п.н., проф. Кравченко Л. М.

*Полтавський національний педагогічний
університет імені В.Г. Короленка*

Театрально-ігрова діяльність – це художня діяльність, що пов'язана зі сприйманням творів театрального мистецтва і відтворенням в ігровій формі набутих уявлень, вражень, почуттів.

Театрально-ігрова діяльність у дошкільному віці є одним із найефективніших засобів педагогічного впливу на розвиток особистості дитини. Водночас, театралізована діяльність виступає як специфічний вид дитячої активності, один із найулюбленіших видів творчості. У театралізованій діяльності реалізуються потреби дитини у: самовираженні; спілкуванні; пізнанні себе через відтворення різних образів.

У відвертому, щирому ставленні до художнього образу, втіленні його у різних формах театралізованої діяльності дитина виявляє рівень художньо-естетичного сприймання, мовленнєву компетенцію, певні знання, вміння, навички, здобуті нею раніше в умовах спеціально організованого навчання.

У процесі театралізованих ігор діти, як правило, розуміють, що і кого вони зображують, але далеко не завжди і не всі знають, як потрібно це робити. Тому їх інтонації бувають маловиразними, рухи – одноманітними. У зв'язку з цим діти переживають незадоволення своїми діями, втрачають іноді інтерес до ігор-драматизацій.

У розмаїтті засобів впливу на формування особистості дитини дошкільного віку важливе місце посідає театр. Це особливий – синтетичний вид мистецтва, який органічно поєднує в собі художнє слово, драматичну дію, поезику, живопис, музику та літературу. Він допомагає дитині глибше пізнати себе, внутрішній світ, спонукає її до самовдосконалення, викликаючи естетичні почуття та емоції в ходжі театралізованого дійства.